

NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
N O. 13100

DER MESHUGENER BATLEN

Isaac Leib Peretz

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ו. ל. פרץ פאר דער שול

דער משוגעבער בטלר

דראקטירט פאר דער זונגע פון א קאמעיסיאן לזרען
כיהם צענטראלן-בילדונגס-קאמיטז אין ווילגאָן

וילגאָן פֿאַרְלָאָג פֿון בּ. אַ. קְלָעֶזְקִין :: 1922

ג. ל. פֿרֶץ פֿאָר דְּעֵר שְׁוֹל

דְּעֵר מְשׂוֹגַעַנְעָר בְּטַלְן

רעדר אקטירט פֿאָר דְּעֵר יְוִגְנֶט פֿוֹן
אֲקָמִיטִיעַ לְעָרָעָר בַּיִת צָעַנְטְּרָאָלְן.
בִּילְדוֹנְגָס אֲקָמִיטִיעַ אַין וּוַיְילְנוּ

קְלָעָמָן אַלְעָל
אַז פְּרוֹעָה אַרְכָּוּ

וּוַיְילְנוּ — 1922

וּוַיְילְנוּר פֿאָרְלָאָג פֿוֹן בָּ. אַ. קְלָעָצְקִין.

I. L. Perec dla Szkoły. „Der Mszugener Ballon“

Drukarnia „Wydawnictwo Wileńskie“ B. Kleckina,
M.-Stefanska 23.

דעָרּ מְשׂוֹגָעָנָרּ בְּטַלְןּ.

I.

עד איז געלאָפּן אויף און אַפּ בִּיטָּאָג אַיְנָעָרּ אלֵין אֵין
בִּיתָּהְמֹדְרָשּׁ אָוּן פְּלוֹצְלוֹנְגּ וַיְךָ אַפְּגָעָשְׁטָעלְטּ.

— רבוננו של עולֶם, ווער בין איך?

— ווער בין איך?... מען רופט מיך: בערל חנהציעס... נו,
בין איך דען בערל חנהציעס? בין איך דער נאָמען? — די שילד
אייז נאָן ניט די קלִיטִיט! דאס הוית, וואָו דער רב וואַינְט, הייסט:
"פֿאָדּ-קָאָרְפִּיעָם" אָוּן איך — בערל חנהציעס!

אין צִיאָכְנָאָוּקָעּ קעָן מעַן מִיךְ: מעַן ווַיִּסְטּ, ווער בערל
חנהציעס אייז; אַפְּבָעַר אָין אַמְּעָרִיקָעּ? ווען אַיְנָעָרּ לְמַשְׁלֵגִיט אָזֶוּ
ראָפְּטוּמּ אַזְּגָ אַרוֹסִים אָין אַמְּעָרִיקָעּ, אָין בֵּית-הַמְּדָרְשָׁה: "בערל
חנהציעס..." נו, וואָלֶט עַמִּיךְ גַּעֲוָאָסֶט, אָוּ מעַן מִינְטְּ מִיךְ?

שָׁאַנְיָ הַכָּא! דָּא אִיז עַפְּעַס אַנְדָּעַרְשּׁ, דָּא גִּיטּ יַעֲדַעְרָ
אַ שְׁמַיְיכָלּ, אַ שְׁאָקָלּ מִיטָּן קָאָפּ, מַאֲכָתּ אָזֶוּ אַ תְּנוּעָה... "אַ פָּאָ.
קָאנְטוּ זָאָן, בערל חנהציעס!" אַיְנָעָרּ טְרָאָכָט: דָּעָרּ בְּטַלְןּ, דָּעָרּ
צְוַיְּיטָעָרּ: — דָּעָרּ מְשׂוֹגָעָנָרּ, דָּעָרּ דְּרִיטְעָרּ — כַּיוֹסִים וּוֹאָסּ; דָּעָרּ
פְּעַטְעָרּ וּוֹעַטּ וַיְךָ דָּעַרְמָאָנָעָן, אָוּ אִיךְ הִיָּסּ נָאָכָן פְּעַטְעָרּ בערל. —
טוּבְעַלְעָ, אַמְּתָה, גִּיטּ אַ קְרָעָכָן דְּרָבְּבִיּ, וַיְיַלְלֵ זִי ווַיִּסְטּ, אָוּ אִיךְ
בִּין נְעַבָּאָךְ אַ יְתָוּם. אַבְּעָרּ אָין אַמְּעָרִיקָעּ, וְאוּ מעַן קעָן נִיטּ חַנָּה
די וַיְצַעְרָקָעּ, אָוּ וְאוּ מעַן ווַיִּסְטּ נִיטּ, אָוּ עַסּ אִיז גַּעֲזָעָן אויף
דָּעָרּ וּוֹעַלְטּ אַ בערל חַקְרָן, דָּעָרּ מַאֲמָעָסּ אַ בְּרוֹדָעָרּ, וְאוּ מעַן
וַיִּסְטּ נִיטּ, אָוּ אִיךְ בִּין, אָאָסּ מַעַן רַופְּטָ מִיךְ: אַ מְשׂוֹגָעָנָרּ,
אַ בְּטַלְןּ, אַ יְתָוּם אָוּ אַפְּשָׁר גַּאֲרָא אַ חַקְרָן אִיךְ. (אִיךְ בִּין, דְּאָכָט
זִיךְ, גַּעֲרָאָטָן אָין פְּעַטְעָרּ אַרְיִין), וּוֹאָסּ פָּאָרּ אַ רְוָשָׁם וּוֹאָלֶט בְּאָרֶט
גַּפְמָאָכָט: בערל חנהציעס?

עַפְּעַס ווַיִּסְטּ אִיךְ דָּא יָאָה הַעָרָא אִיךְ בִּין? אִיךְ אַלְיָין זָאָג
דָּאָן: אַ מְשׂוֹגָעָנָרּ, אַ בְּטַלְןּ... נו, דָּאָסּ בִּין אִיךְ!

— בין איך דען ניט משוגע? וועלכער מענטש שטעלט זיך
אנגידער קלערן, ווער ער איך! אַ מענטש איז אַ מענטש! איך בין
אַ מענטש און הייס: בעREL חנהציעס... וואָלט איך געווען אַ האיז,
וואָלט איך אפשר געההייסן: פֿאָד-קָאָרְפִּיעַם, — אָן אַרְעֶסְטָאנְט —
וואָלט איך געוועט אַ לאָטַע אויף די אַקְסֵל אָן אַ נּוֹמֶר... וואָלט
מיין טאָטַע, ניט די מאָמַע, געווען דער פֿאָרוֹזָאָרגָעָר, דער
"פֿרְנְסָה-גַּעֲבָעָר", ניט דער בְּטַלְן, וואָלט איך געההייסן, "בעREL
שְׁמֻעָרְלָס". עס וואָלט אַפְּילָו שׂוּוֹר געווען אַרוֹיסְצּוֹאָגָן: "בעREL
שְׁמֻעָרְלָס", נאָר מַעַן וואָלט שְׁוִין גַּעֲמוֹזָן! אָן אפשר וואָלט איך
דעריבער וויניקער געווען ביי מענטשן אָן די מיילעָר — ווען מיין
בָּאמְעָן זָאָל יִיר ניט אָזֶוַי גָּלָאָטִיך אַרְאָפְּקָאָלָעָרָן פָּוּן דער צוֹנָג.

— אַבָּעָר, ווֹי איך וואָלט געההייסן — אַ מענטש בין איך...
אַ מענטש! נאָר אַ בְּטַלְן דערצָו... מַאלְעַ אַ מענטש בלְיָבָט
אַ יְחוּמָה, נו, וואָוינְט עַד אָן בֵּית-הַמְּדָרְשָׁה? קָרָאנְק בֵּין איך עַפְעָס
זו טָאָזָן אַיִן שְׁלִיחָות גַּיִן, הַאָלָץ הַאָקָהָן, אַ מְשָׁרֶת ווּרְעָן אָן גַּיִן
אַגְּנוּעָטָאָן אַ בְּגָה, ניט קָרוּעָה בְּלוּחָה, עַסְנָה בְּרוּיט, ניט זַיִן בֵּין
דרְיִיסִיך יִאָר יִשְׁבָּה-בְּחוֹר, עס זָאָל מִיר פְּעַלְן צְוַיִּי טַעַג אָן דער
וואָל אָן אַרוֹמְדָרְיָעָן זִיךְ אַלְעַ אָן קלְעָרָן: ווער איך בין?
אַיך וואָלט כָּאָטַש גַּעֲוָאָסֶט, ווער מיין קָאָפְּאָטָע אַיז, צִינָדָא
אַסְׁוֹר אֹוֵב איך ווֹיסָ! — אַ שְׁטִיק בְּעַנְדִּיט, אַ שְׁטִיק חַיִּים, אַ שְׁטִיק
יְוָהָה, דָּרְיִי פְּעַרְטָל פָּוּן מִיסְטָן אַ מעָרְכָּה, טַוְּבָעַלְעָז קָעָן נִיְעָן,
אַ ניט וואָלט איך געווען אָדָם נַאֲקָעַט.

— אָיז דען דָּאָס אַלְיָין ניט קִיְּין שְׁגַּעַן? אֹזָא מַיִן בְּטַלְנוֹת,
אוֹזָא מַיִן בְּטַלְנוֹתָן גַּאֲרְנִישָׁט... שְׁמַעַרְל, חַיִּים, יוֹנָה... עס האָס
אַ שְׁיוּרָה ווּיפִיל בֵּית-הַמְּדָרְשָׁה אַיך הַאָב אַיבְּעָרְגּוּלְעַבְטָן!...
איינְגָעָר אָיז שְׁוִין אַ סּוֹחָר, איינְגָעָר — אַ טְּרָעָגָעָר, איינְגָעָר —
אַ שְׁעַנְקָעָר, אַ דָּאָגָה, איינְגָעָר אָיז שְׁוִין אַן אַלְמָן אַפְּילָו, שְׁמַעַרְל
הָאָס שְׁוִין דָּאָס דָּרְיָטָן ווֹיְבָן; נאָר אַלְעַ הַאָבָן קִינְדָּעָר, גַּעַשְׁעַפְטָן,
עַסְקִים, גּוֹט, שְׁלַעַכְמָן, נאָר פָּאָרְנוּמָעָן מַעֲנָשָׁן, עַסְנָה ניט קִיְּין
טַעַג, זַיְגָעָן ניט קִיְּין בְּטַלְנוֹתָן... מַעֲנָשָׁן אַיך ווַיַּל אַיך זַיִן
אַ מעֲנָשָׁן!

— ווֹאָס הַיִּסְט אַ מעֲנָשָׁן?

— ווי איך בין א' יה, איך בין קיון מענטש ניטו!

— ווי איך בין א' יה, איך בין א' יה! אמתה, איך בין א' יה, נאך גאנץ ציאכניאוקע זייןען אויך יהן און זייןען ניט איך! הلمאי איך בין א' מאנספֿאַרְשּׁוֹין, (קָאַטְשׁ אַ קָּלָאָג צו מײַן אַנְסְּפֿאַרְשּׁוֹין, אַ וַיִּתְאַג צו אַיְמָן) נו... אלע מענטשן, ואס זייןען ניט קיון נקבות, זייןען פָּאַנְסְּפֿאַרְשּׁוֹיןעַן, הפלל, זייןען אלע בערל חנהציעס!

— נײַן, ברודער בערל, נאך דיך ניטו! דו ביסט אַ מאָנְסֶה פֿאַרְשּׁוֹין, דו ביסט אַ יה, אמתה; נאך גיט דו ביסט דער מאָנְסֶה פֿאַרְשּׁוֹין, ניט דו ביסט דער יהַדִּי... דו ביסט עפָּעַס אַנדערשָׁן; דאס אַלְץ אַין נאך אַ צָּוְלָאָג צוֹגְעַזְבָּעָנוּ וְאַכְּנָן; אַבְּעָר ניט דו אַלְיָינַן...

— איך ריד מיר אײַן, איז איך בין א' בטלאַן, אַ משׂוגענעַר א' יתומָן, אַ אָומְגָלִיקְלָגְכָּעָר מָאַנְסְּפֿאַרְשּׁוֹין... נאך בְּטַלְנִים, משׂוגעים, יתומים זייןען דאָ אַסְּךְ, אָפְּסָר אַזְוִינָעַ מָאַנְסְּפֿאַרְשּׁוֹיןעַן ווי איך בין — ווַיִּנְיִקְעָרָה; נאך דאָ אַיְתָה אַ דָּאגָה, אָפְּסָר אַיְן אָן אַנדערער שְׂטָאָט, אָפְּסָר אַיְן אַפְּעָרְיךָעָ, נו... זייןען אלע אַיְנָסָה חַס וְשַׁלּוּם, יעדערער פָּאַר זַיְךְ...

— נו, ווּעָרְזָעַ בין אַיְךְ, צו אַלְדי שׂוֹאַרְצָעַ יָצָרָ!

— עס האָט געמוֹט אַיְן מיר אַרְיִין אַ דָּבָוק, עס מוֹעוֹעַמֵּיךְ זייןען קלערן אַיבָּעָר מִיר, אַוְן כָּיר דָּאַכְטָן זַיְךְ אַיךְ אַלְיָינַן קלער! אֲוֹהָאָ רָאִיתָ, ווֹעֵן אַיךְ הָאָבָּה כָּוה (אַ גָּאנְצָעַ זַוְּאָחָ, אָוִיסְעָרָ מָאַנְטָאָג אַוְן דִּינְסְטָאָג) האָט יָעַנְעָר אַוְיףָּ מִיר קיון שְׁלִיטָה ניטָן; קלער אַיךְ ווַיִּנְיִקְעָרָה! אַוְן בָּאַמְּתָה, דִּי חִקְרָה אַיְךְ, אַז קיון שָׁוָם מענטש אַיְן דָּעָר ווּפְלָט קָאָן ניט אַיבָּעָרְקלָעָר זַיְךְ אַלְיָינַן! — ווי היַסְטָר, אַיךְ זַוְּיל מִיר מְשִׁיג זַיְינַן? אַיךְ זַוְּיל מִיר אַרוֹיסְרָיִין פָּוָן טִיר אַרוֹים, אַוּעָקְשָׁטָעָן זַיְךְ אַדְעָר אַיְם אַיְן אַ זַּיְיט, «עַר» זַאְל קוֹקָן אַוְיףָּ מִיר! אַיְךְ-עַר זַאְל קוֹקָן אַוְיףָּ עַר-אַיְךְ!...

כָּא, כָּא, ווי חִיסְטָן זַאְל אַיךְ מִיד נאך גָּאָר בָּאַרְעָכָעָנוּ...

(עד לוּיפְטָן צוֹ זָוָם פִּוּר, גִּיסְטָן זַיְךְ אַפְּ מִיטָּ קָאָלָט ווּאָסְעָה;

שלעפעט אroiוס פון אונטערן אויעזן א Shmetter, אונ בינדט זיך
שטייף אroiום דעם שטערן).

— צינד ווועט עס גיין. נאכאמאל!... איך וויל וויסן, וווער
איך זליין בנ...

— וואו זאל איך קיון, ארקט צי אroiיך? רעכטס — צי
לינקס?... איך בין דאך אין מיר. וווען אין, למשל, קרייך אroiיך
אויפן ארון קודש, בין איך אינגאנץן אויבן; איך וועל אונטן גאר-
ניט איבערלֶזָן, לאכמיך לוייפן אין קעלער אריין, וועל איך זיין
אינגאנץן אונטן... נו אונו ווי קען איך קיון אויף מיר?

— היכי דמי?!

— וואס דען זיצט אין כיד אונ קלערט פאָר מיר?

— אונ עפֿעַס זיצט דאך פָּאָרט... הא?...

— איך וויס דאך, אונ וווען עס זיינגען געלעגן בי דער
עמישטע אומגעצ'ילטע קיכלאָך אונ איך האָב שווין דריי טאג קיין
מאכל ניט געהאט אין מוליל, האָב איך גאנץ שטארק חشك גע-
האט אראָפְּצּוּשְׁנִיבָּן אַקְּיָּלָן... נאָר איך האָב געזאגט: נײַן! מען
טאָר ניט מײַן... דערנָאָך האָב איך געפֿונָען טויזנט מירוץים...
די שמשטע האָט גענָגָן פָּאָרְדִּינָט אַן מיר, זי מעג מיר געבן
אַ צוֹלָאָגָן, "איך זאל זי בעטן, וואָלט זי מיר אלְיָין געגעבן", "איך
וועל איד מיט גאָטס הילָך אַמְּאָלָּבָּזָאָלָן"... נאָר איך האָב אלְזָ
געזאגט: נײַן, מען טאָר ניט"... אונ עס איז געבליבָּן — ניט!...
פריער איז עס געאגנָגָען איזיגס נאָכָן אנדערן: מיר האָט זיך גע-
דאָכָט, אונ איך אלְיָין פרעג אונ איך אלְיָין ענטפֿער, נאָר זיך
נאָר, שפֿעטער אַ בִּיסָּל, קטש תונָך פְּרִי דְּבוֹרָה, נאָר דערנָאָך, איז
עפֿעַס אַנדערש געווֹאָרָן, עס איז געווֹאָרָן צוֹחָמָעָן: יֵאָ אַן נײַן
נײַן אַן יֵאָ אַן ווַיְיכָעֵר נײַן: עס איז געווֹאָרָן אַמְּתָלוֹקָת, אַן
נִישְׁט אַיז געווֹאָרָן, ניט ווַיְיל איך האָב ניט געוואָלָט, אַנדער
זעם חشك פָּאָרְלָאָרָן; נײַן, נאָר די האָנט האָט זיך ניט געקענט
דרוֹן; זי האָט ניט געווֹאָסָט ווּמעָן צוֹ פָּאָלָגָן... אַ וְהַא דָּאִית, איך
בִּין דערנָאָך שטארק מִיד געווֹעָן, טאָקָע ווי נאָך אַ גְּרוֹיסָע
מחָלוֹקָה, ווי נאָך אַ היִסְן ווּכוֹחָ מִיט יְוָנה לְאָקָשָׁן, וואָס ווַיְיל מיר

אלץ אינגרידן, אז דער גאון, זיל, זיצט אין געַעַדְן מיט א פאָר /
ראָצְטֶעֶר בָּאָרֶה, ווַיֵּלְכַּד הָאָט נִיט גַּעֲהַאַלְטָן פָּוֹן חַסִּידָותָן:
— אָזֶה פָּעָרְדוֹ... נָאָר מִיד בֵּין אַיךְ גַּעֲוֹעַן; אַיךְ דָּרְמָאָן
מִין גַּאנְץ וַיְכַחַר, יַזְכֵּרְעוּ! דָּאָס אַיְגָעָנָע אַיז גַּעֲוֹעַן פּוֹרִים, וּוּן
אַיךְ הָאָב גַּעֲטָרָאָגָן פָּוֹן פְּרִיךְ פִּינְגָּהָלָץ, פָּוֹן גְּבִיר, דָעַם רְבָּב, שְׁלָחָ
מְנוֹתָן. אַיךְ הָאָב גַּעֲהָאָט אָפּוֹל מַוְיל מִיט וּוּאָסָעָר, דַּי צְוָנָג אַיז
מַר אַרוֹמְגָעָלָאָפָּן אַין מַוְיל וּוּי מְשֻׂגָּעָ, וּוּי אַיךְ לְזִקְבָּרְצִינְד אַרוּם
אַין בֵּית הַמְּדָרְשָׁן. דַּי הַעֲנֵט הַאָבָּן מִיר גַּעֲצִיטָעָרט, אָשְׁטִיקְ פָּאָרט,
מַאֲקָרָאָגָעָן, עַפְעָס נָאָר עַטְלָאָכָע מִינִים... אַיךְ נָאָשָׁעָר הָאָב גַּעַ
וּוּאָלָט, אַיךְ עַרְלָאָכָעָר מִאן הָאָב נִיט גַּעֲוֹאָלָט!...
— מעַן זָאָגְטָן: "יַצֵּר טּוֹב", זָאָל זָיִן אַזְוִי אָבָּעָר סִיּוּוּ-סִיּוּ
בֵּין אַיךְ דָּאָרָן נָאָר אַדְרָה, וּוּאוּ עַס וּוּאַיְגָעָן צְוִוִּיָּה שְׁכָנוֹת, אַיְיָ
נָעָר הַיִּסְטָן: יַצֵּר=טוֹב, דָעַר צְוִוִּיטָעָר — יַצְרָה=הָרָע, נִיט אַזְוִי?
וּוּיְפָעָר דַּי מַעְשָׁה מִיט דַּי נַעֲמָעָן... אָבָּעָר וּוּעָר וּיְגָעָן זַיִן וּוּעָר
בֵּין אַיךְ?!

— אַיךְ בֵּין אַדְרָה, אַיךְ בֵּין אַיְדָעָר גּוֹטָעָר שְׁכָן, אַיְ
דָעַר שְׁלָעַכְטֶעֶר שְׁכָן, אַלְזָן אַיךְ, אַונְן דָעַרְצָו וּוּיל אַיךְ וּוּיסְן וּוּעָר
אַיךְ בֵּין? כָּא, כָּא! — שָׁאָן נַעֲכָתָן עַדְשָׁת, דָעַר עַולְם הָאָט
גַּעֲלָאָכָט, וּוֹאָס אַיךְ בֵּין גַּעֲבְלִיבָּן שְׁטִינָן אוֹיפָן אַרְטָן, אָפְשָׁר
אַשְׁעָהָן אַיךְ וּוּיִיסְטָן, וּוֹאָס אַיךְ בֵּין גַּעֲשְׁטָאָגָעָן! אַיךְ הָאָב נִיט
גַּעֲקָעָט גַּיְינָן: מעַן הָאָט גַּעֲהָאָקָט הַאָלֶץ אוֹיפָן שְׁוֹלְחוֹוּף, הָאָב אַיךְ
גַּעֲוֹאָלָט גַּיְינָן פְּרוּבָן, צַי אַיךְ קָעָן אָשִׁיטְהַאָלֶץ צַעֲהָאָקָן, צַי קָעָן
אַיךְ אָרְבָּעָטָן... אַיךְ הָאָב שְׁוִין אָנְגָּעָהוּבָן גַּיְינָן, שְׁטִיעָן צְוִוִּי
בְּעָנָקָן: אַינְן דָעַר זִוִּיט אָבָּאָנָק, אַינְן יַעֲנָעָר זִוִּיט אָבָּאָנָק. דָאָ דָעַר
צִיְּלָת מַעַן, אוֹ מעַן הַיִּצְטָן אַין בָּאָד, הַיִּבְטָחָמִיךְ אַן בְּיִסְן דָאָס
בְּעָוִימָל אַונְן גַּיְינָן אַין בָּאָד אַרְיִינָן... קַעְגָּנוּאַיְבָּעָר הָאָט וּרְחָמָלְדָן
דָעַר הַיִּגְנְּטִיקָּעָר סְדָרָה אָפְלָאִי=פְּלָאִיְמִידְקָעָר דָרְשָׁוּן וּוּיל אַיךְ וּוּיסְן,
וּוֹאָס וּרְחָמָלְדָן אַיז גַּעֲפָעָלָן, צּוּלְוִיְּפָן צַי דָעַר מַזְרָח=וּוּאָגָט אַונְן
אָרְאָפְכָאָפָן דָאָס סְפָר... נָו, בֵּין אַיךְ טָאָקָע גַּעֲשְׁטָאָגָעָן! דַי פִּיט
הַאָבָּן נִיט גַּעֲוֹוָאָסָט וּוּעָמָעָן צַי פָּאָלָגָן: צַי דָעַם בָּעָרְלָן חַנְחַצְיעָם,

וואס וויל גיין האלץ-האכן, צי דעם בערל' חנזהיעס, וואס וויל גיין אין באָד אַריין, ווילע עס בײַיסט אַים, צי דעם בערל' חנה-ציעס, וואס וויל וויסן, וואס זדוח מלמד איז געפעלן!... אַיך בין טאָקע אַזוי לאָנג געשטאָגען, ביַו אַיך האָב מיך דערמאָגט, אַז אַיך האָב נאָך קִיּוֹן מְנַחָּה נִיט גַּעֲדָאוֹנֶת!

— נו, על פֿן? וואוינען אין מיר שווין פֿיר פֿאַרשׂוֹן? אַ האָלץ-העֲקָעָר, אַ בעל-עֲקָרְהַנִּיק, אַ בעדער אָון דער לעַצְטָעָר... אַ מְנַחָּה-דְּאָוּנוּר, ווּלְכָבָעָר האָט אלְעָ אַרוֹנוֹתְּדָרְגָּעִיאָגָט אָונְטָעָרָן אוּיוֹן, זַי זַאלְן קִיּוֹן פֿיפֿס נִיט גַּעֲבָן, נאָך עָר האָט צַי שָׁאָפָן, אָון די פֿיס מָוָן אִים פְּאָלָגָן. אַ וְהָאָרָאָה, בֵּין אַיך טאָקע צַוְּ גַּעֲגָנְגָעָן צַו דער ווָעָנָט אָון האָב גַּעֲדָאוֹנֶת!

אַ שְׁטִיקָל אַמְתָּה שְׁטַעַכְתָּ דָעַרְיָנָעָן... ווּאָרִים זַי זַיְגָעָן נִיט פֿאַרְלוֹיְרָן גַּעֲוִיאָרָן; זַי האָבָן זַיך נאָך באַהָאָלְטָן אָונְטָעָרָן אוּיוֹן, זַי האָבָן פּוֹן דָאָרְטָן אַרוֹיסְגָּעָקוּקָט... זַי האָבָן גַּעֲוָוָאָנוּקָעָן צַו מִיר, אָון האָבָן מִיךְ מְבָטָל גַּעֲוָעָן! אַינְמִיטָן שְׁמוֹנָה-עַשְׂרָה האָב אַיך אַלְץ אַין זַיְגָעָן גַּעֲהָאָט: האָלץ-האָקָן, שְׁמִיְסָן זַיך אוּיף דער העַכְּ סְטָעָר בָּאָנָק אַין באָד, אָון דָעַם בעל-עֲקָדָהס דָרְשָׁות אוּיך!...

— נו, אַ כָּלְלוֹן וואס הַעֲלָפָט דער יַצְרָ-טוֹב מִיטָּן יַצְרָ-הַרְעָ...

או אַיך בֵּין אַכְּאָל דְּרִיְּן, אָון אַמְּאָל פִּירוֹן?

— אַט צִינְדָּ פִּיל אַיך, אָז "אַיך" אלְיַיְן בֵּין עַפְעַט אַגָּרָה-נִיטוֹן אַיך אַלְיַיְן ווּאַלְטָן גַּאֲנִיט גַּעֲלָעָט. אַיך אַלְיַיְן, ווּעַן אַיך לעַבְּ אַפְּילָן, ווּאַלְטָן אַיך מִיךְ אַינְדָּעָרְפָּרִי אַפְּילָוּ פּוֹן דָעַר בָּאָנָק נִיט אוּפְּגַּעַה-וִיבָּן, אַיך ווּאַלְטָן גַּעֲלָגָן וַיְיַ אַגְּוָלָם עד סְוָף כָּל הַדוֹּרוֹת... אַיך בֵּין טאָקָע אַגְּוָלָם, אַיך האָב גַּאֲרָ קִיּוֹן נְשָׁמָה נִיט; וואס דָעַן אַלְץ אַרְוָם לְעַבְּט, אַלְץ אַרְוָם האָט נְשָׁמוֹת, דִי נְשָׁמוֹת וַיְיַעַרְעָ אַלְזָן אַרוֹיסְטָן זַיך אַזְוִינָעָ לְאַנְגָּע, דִינָעָ שְׁפִיצְיָקָע פַּעֲדִימָלָאָ, אַזְוִינָע שְׁטָרָאָלָן, אָון זַיְיַ אַפְּן זַיך אָון צִיעָפָעָן זַיך אַיך מִיר, קְרִיכָן אַיך מִיר אַרְיַיְן, רִירָן מִיה, מְטַעַלָּן מִיךְ אוּיף די פֿיס, הַיִּסְנָן מִיךְ גַּיְיָן, טָאנָן, לוֹיְפָן... אַבְּעָר אַיך אַלְיַיְן בֵּין גַּאֲרָנִיטוֹן!

וּזְעַר דָעַן פָּאָרָט קְלָעָרָט? האָ? וּזְעַר זִיצָט אַיך מִר אָון קְלָעָרָט? וּזְיַיטָר אַפְּרַעְמַדְעָרָט נִיט אַיך!

— גו, זאל זיין א פרעמדער! ווער איז ער? ווי קומט ער
זו ציר? צי בין איך א שטייג און ער — א פיעגעלע?... דוד
המלך, עליו השלום, זאגט: יונתאי, היסט עס מײַן טיבעלען —
וויל דאָס טיבעלע האָלֶז-האָקָן, אין באָד אַריין גִּין, אַראָפָן
גַּנְבָּעֵן פָּון שְׁלוֹחַ מְנוֹתָה, אַוּוּקְשְׁנִיפָּן אַ קִּיכָּל בַּיִּדְעָר שְׁמְשָׁטָן,
און תורה פְּדֵי דְּבוֹר זָעַן דָּעַם בַּעַל-עֲקָדָה דְּרָשָׁה?... פָּו, טִיבָּעַלְעַר
נִיט שִׁין! בִּיסְטוּ עַס, מַעֲגָסְטוּ זִיךְ שְׁעַמְעַן!

— כָּאֵן כָּאֵן כָּאֵן בַּעַרְלָן חַנְחַצְיָעָס אַיז אַ טִּיבָּעַלְעַר, אַ פִּיְּנָאָס
גַּעַלְעַר; בַּעַרְלָן חַנְחַצְיָעָס האָט אַ קְּלִיָּן פִּיסְקָעַלְעַר מִיטַּפְּלִיגַּעַלְאָר,
בַּעַרְלָן חַנְחַצְיָעָס וּוּעַט אַמְּאָלָּא אַרוּוּסְפָּלִיעַן פָּון דָּעַר שְׂטִיגָּג...

— גו, בַּעַרְלָן חַנְחַצְיָעָס, דַּעַמְּאָלָּט וּוּסְטוּ אַוִּיךְ קְלָעָרָן וְועָר
דוֹ בִּיסְטוּ אַוִּיךְ זִין אַ יְתָמוּ, אַוִּיךְ זִין אַ בְּטָלָן, אַוִּיךְ זִין מְשׁוֹגָעָן?
אוֹוְדָאי! וְועָר דָּעַן? דַּי שְׂטִיגָּג אַיז מְשׁוֹגָעָן? דַּי שְׂטִיגָּג אַיז
אַ יְתָמוּ...

— רבונו של עולם! וְועָר בֵּין איך פָּאָרט?

II.

עס קומט אין בית-המדרשה אַריין זאלף סוחר.
בערל חַנְחַצְיָעָס דָּעַרְזָעַט אִים, אַוְן אַנְטָלִוִּיפָּט אַיז אַ זִּיְּטָן
זאלף סוחר ווֹאָשָׁט דַּי הענט, ווַיְשַׁטְּאָפָּן דָּעַר פָּאָלָעָן, גַּעַטְמָט
אַרוּסְפָּלִיעַן דָּעַר שָׁאָנָק אַ סְּפָר אַוְן זָעַט זִיךְ אַרְיִינְקָוָן. בערל
חַנְחַצְיָעָס לאָוט פָּון אִים קִין אַוִּיג נִיט אַראָפָּן...

— וְועָר אַיז ער? פְּרָעָגָט ער זִיךְ אַוְן עַנְטָפָעָרָט זִיךְ בָּאָלְדִּי;

— זאלף סוחר! ער גִּיט זִיךְ דָּעַרְבִּי אַ שְׁטָאָרָקָן קְנִיפָּן אַן
בָּאָק אַרְיִין...

— בָּהָמָה! חַמְוֹר! זאלף סוחר אַיז אַזְוִי זִיךְ בערל חַנְחַצְיָעָס!
אַזְוִי הִיסְטָרָן, נָאָר וְועָר אַיז ער?... אַיז ער אַיְינָעָר, צְוֹוִי,
אַיז דָּרְיָה? ווַיְמִיל פִּינְגָּלָאָךְ פִּישְׁטָשָׁעָן אַין זִין שְׂטִיגָּג, פָּאָרְשְׁטִיסְטוּן,
וַיְאַטְעַקְיָה?

ער האָט זִיךְ נָאָךְ שְׂטִיפָעָר צְוֹגָעָזָוִיגָן דָּעַם קָאָפָּן.

— לאָמְטִיךְ קְלָעָרָן...

— אצונד איז ער איינער, איזן וואָלף סוחר... ער זיאט און לערנטו! פארטיפט, ער זעט מיך ניט. ער לערנט אודאי גדרים, זיין פרק, מעיר קען ער ניט... אצונד איז א קנוך קונס... אצונד איז ער א "לשון שבדו חכמים", אצונד וויס איך וואָס ער איג, א פרק גדרים... דערנאָך? דערנאָך ווועט וואָלף סוחר אַראָפּ-גײַין איז גאס אַריין, וועגן תבואה אויף א פאלשער וואָג, אַפְּגָּאָרְן גאנֵץ קרוינפּוילן און אַהֲיִם גײַין געבן דער וויב, דער אַרְעָמָּעָר, דער שלָּאָגָּעָנָּעָר טויבע, צוועלָּפּ פֿעַטְשׁ מִיטְ פִּיר דֹאָך! וועסט דָאָס לעמעלָּע, בערלְן חנָהצְיעָס! וועסט דָאָך שְׂצָפְּלָאָכּ, וועסט זְוִי עַס קְּנִיטְשֶׁת אַזְּנָן דָעַם שְׁטָעָרָן, וועסט דִּי בע אַיְגָּעָלָאָך, וועסט, וועסט! און דו שותה, דו בערלְן חנָהצְיעָס, דו חמּוֹה, ווילסְטְּ מִיר אַיְנְרִיְּדָן, או דָאָס אַזְּנָן דָעַר אַיְגָּעָנָּעָר גַּנְבָּן גָּס, דָעַר אַיְגָּעָנָּעָר רֹוץָח פּוֹנְדָּעָרְהִים? נִין, בערלְן חנָהצְיעָס! מִיר וועסטו דָאָס נִין אַיְנְרִיְּדָן! נִין, נִין! — נִין אַזְּוִי קוּקְט אַגְּבָּן, נִין אַזְּוִי זַעַט אַוִּיס אַרְוֹצָח!... שְׁוֹתָה!...

— אַיך זָג דִּיר, בערלְן חנָהצְיעָס, או עַס זִינְעָן דָאָך דִּיר וואָלָף סוחרס... אַיְגָּעָנָּעָר אַז אַלְעָמָלָע, אַפְּרוֹם לעמעלָּע, וואָט זִיצְט אַזְּנָן לערנט גדרים אַזְּנָן וועט אויף יַעֲנָעָר וועלָט אויך לערוגען גדרים, אַזְּנָן טַאָקָעָ מִיטְן רְבוּנוֹ שֶׁל עַולְמָס פִּירְוּשׁ... דָעַר צְוִיָּה טָעַר — אַזְּנָן גַּנְבָּן אַזְּנָן וועט דָאָרְטָן אויך באָפּן פָּוֹן די טָעַלְעָר; דָעַר דָּרִיטָעָר אַזְּנָן אַרְזָתָה, וואָט הַרגְּעָתָה דָאָס ווֹיִיבְּ מְפֻותְּ רְצָח...
— אַ רְחַמְנָה אויף אַיר!... עַס שְׁנִידָּעָט מִיךְ בַּיִם הַאֲרָצָה, אַפְּטָחָלָמְטָ זַי זַיְקָ מִיר... זַי בָּעַט מִיךְ אַמְּאָלָל, בִּינְיָאָכְט אַזְּנָלָאָט, אַיך זָאָל אַיר הַעֲלָפָן... דָאָס הַיִּסְטָה, זַי בָּעַט נִיטְן מִיטְן מַוְיל, זַי רְעַדְתָּ נִיטְן, חֹוֹשָׁ, אַ יְיִדְישָׁ טַאָכְטָעָר רְעַדְתָּ נִיטְן מִיטְ אַמְּגָּנָסָה פָּאָרְשָׁוִין... נָאָר זַי קוּקְט אויף מִיר מִיטְ אַזָּא... מִיטְ עַפְעָס אַזָּא... מִין קוּק...
— רְבוּנוֹ שֶׁל עַולְמָס! קוּקָן מַעַג זַי דָאָרָן זַי מַעַג קוּקָן אויף אַמְּגָּנָסְפָּאָרְשָׁוִין!...

— כָּא, כָּא, אַיך אַזְּנָסְפָּאָרְשָׁוִין... וואָלָף סוחר אַז אַמְּגָּנָסְפָּאָרְשָׁוִין, פּוֹילָן זָאָל עָה, וואָלָף סוחר! אַיך בין אַים אַשְׁוֹגָא אוֹפְּפָן לעַבְּן. אַיך האָפְּ בַּי אַים אַטָּאָגְן; נָאָר אַשְׁוֹגָא בין

איך אים! שנות חום טאקע, נאר א שונא... איך וואלט אים גע-
שטאָקַן! יא!... נאר ניט דעם וואָלַף סוחר, וואָס זיצט און לערטנַט,
אָפִילוּ דעם גנב ניט, נאר דעם רוזחַן אַיְם וואָלט אַיְם גע-שטאָקַן...
איך אלֵין קען ניט, איך אלֵין האָב ניט צו שאָפַן, איך בין נאר
אַשְׁטִיגַל... איך האָב אָפִילוּ אַקְנִיפִיךְ, אַשָּׁאָרְפֶּן קְנִיפִיךְ, נאר
אַשְׁרְפֶּן, מען קען מיט אַיְם נעהַל שנִידְן, אַקְאָפְּגָלַן...
— איך מאָך מיר אָפִילוּ קְיַין לאָטְטָעָרַן ניט, ווַיְילַעַס אַיְן

מִיר אַשְׁאָר דער קְנִיפִיךְ, ער זָאָל ניט שְׁטוֹמְפִיךְ וועָרְדָן...
דָּאָן איך אלֵין קען ניט... מען דארַת, עס זָאָל מִיר עַמִּין
הַיִּסְנָן; עַפְעַס אַבְתָּ-קּוֹל, עַפְעַס אַיְנוּר, אָפִילוּ זָדַח מַלְמָרוּ; זָאָל עַר
אלֵין מִיר הַיִּסְנָן! וועָר שְׁמוּעַס וועָן זַי זָאָגַט מִיר, אַזְוִי שְׁטִילַר,
בִּינְאָכָס אַיְן חֲלוּם; נאר זַי וועָט ניט זָאָגַן, אַיְדִישַׁע טְאָכְטָעַר
וועָט ניט זָאָגַן. חַס-וְשְׁלָוֹם! איך וואָלט זַי פִּיגְנַט גַּהְהָאַט, זַי זָאָל
מיט מִיר רַיְידַן.

— אַזְוִי אַיְן בעסַעַר, קוֹקוֹן זָאָל זַי, אָוָן שְׁטַעַנְדִּיק, אָוָן
אַגְּנָצָע נָאָכָט; בִּיטָּאָג קען נאָך עַמִּין דערַעַן, חַס-וְשְׁלָוֹם! עס
אַיְן גַּעַנְגַּע יְעַרְעַע נָאָכָט...

— אָ! ווי שַׁיְן וואָלט עס גַּעַוּעַזְנִי איך וואָלט אַרְוִיסְגַּעַז-
נוּמָעַן דעם קְנִיפִיךְ, אַיבְּרוּגְּעַגְּנָגְעַן די כָּאַלְיָאוּעַ, אַיְן מָאָל
צַוְּיִי מָאָל, דָּרְיִי מָאָל. אָוָן בּוֹך!

— כָּא, כָּא, כָּא! עס וואָלְטָן אַרְוִיסְגַּעַלְאָפָן גַּעַדְעָרִיב אָוָן
גַּעַדְעָרִימְלָאָךְ. כָּא, כָּא, כָּא! אָוָן בְּלוּט, דָּרְיִט בְּלוּט... כָּא, כָּא, כָּא!
— נִין. וואָלַף סוחר, נְדוּרִים-לְעַרְנָעָר, ניט דִּיךְ מִין אַיְן!
יעַנְעַם, יְעַנְעַם, דעם רֹזְחַה... נאר ניט דִּיךְ!

— הערטס, בערַל חַנְחַצִּיעַס, וועָן דָו בִּיסְט אַמְעַטְשַׁס, וועָן
דוּ בִּיסְט ניט קְיַין יְתוּם, קְיַין בְּטַלְן, קְיַין מְשֻׁגְעַנְעָר, קְיַין חַרְמָן,
וואָלט שַׁוִּין אַלְץ גּוֹט גַּעַוּעַזְנִי... טִיבְעַלְעַזְנִי וואָלט אָפִילוּ גַּעַוְוִוִינְטַס,
זַי וואָלט דָּאָך גַּעַוְאָרָן אָן אלְמָנָה, נאר איך וואָלט אַיר אַיְן
חֲלוּם גַּעַזְגַּטְס: טִיבְעַלְעַזְנִי, גַּעַנְגַּע דָו הַקְּסַט צַוְּיִי מְאַנְעַן, אַיְנוּר
גַּנְבָּעַט, דָעַר צַוְּיִיטָר וִיצְט אָוָן לעַרְטָנַט, וואָס טִוְּגַדְעַט דָעַר דָרְטָעַר,
וְיִלְסַט דָוּאָךְ דָרְיִי? דָוּקָא מעָן זָאָל דִּיךְ, טִיבְעַלְעַזְנִי, שְׁלָאָגַן, דָוּקָא
דוּ זָאָלְסַט וְיִגְעַן גַּעַנְצָע טַעַג אָוָן גַּעַנְצָע נָעַכְטַס...

— און אפשר איז ער פארט נאָר איינער?...

— בעעל חנחציעס! דרי זיגען זיין, לאָמֵיר זיך וועטן. קומ
אמישנו, וויל ער זיצט דאָ און לערנט, קומ אַין גאָס אַרײַן,
וועסתו זען, ווי יונגעַד גנבעט דערוויל אַין גאָס... דערנאָך זוי
ער שלְאָגט, קומן וועסט זען!...

ער הוייפט זיך אויף, לויפט אויף די נעל צי דער טיר,
שלעפֶט אַרוּס דעם שליסל אַון פֿאַרְמַאַכְט פֿוֹן יונגעַד זויט...

III.

ער קומט צורייק, בלאס אַון אַין כעס...

— זיין האָבן זיך באַהאלטן, די גנבים! ווֹאָס האָבן זיין צו
טָאָן? עס אַין היינט ניט קײַן טָאָרגן! עפָעָס אַיּוֹם-טוֹב, עס הענגען
פֿעַנְעָר, מעָן קעָן ניט גנבעונָן... טִיבְעַלְעַ אַיז ניט אַינְדָּעָרְהַיִם...
זוי האָט גַּעֲמֹזֶת גַּיְן צו אַשְׁכָּנָה. די טיר אַיז צו... זיין האָבן זיין
אָפְּשָׂר בִּידָּע באַהאלטן אַיך האָב אַרְיִינְגְּזָקְעַט דָּוֹרְכָּן פֿעַנְטָעָר
אַזְגָּעָר בְּעֵת, האָט זיך מִיר גַּעֲדָאָכְט, רִירְט זיך עַפְּעָס, אויף דער
פֿאַרְלָאָגָע האָט זיך דער שָׁאָטָן גַּעַהַיְדָעָט, גַּעַוְאָרְפָּן, גַּעַזְאָפָּלָט!
אַ קְשִׁיא אויף אַמעָה, ער זיצט דאָ אַון לערנט, אַון זיין ליגַּן
אַונְטָעָר די בְּעֵטָן... וּוואֹ דָעַן זָאָלָן זיין ליגַּן! —

— אַון ווֹאָלָף סוחָר, וּרְעָתָם, דער נְדָרִים-לְעַרְנָעָר האָט
אָפְּלָו ניט גַּעַהַעַרט, אַו אַיך האָב אויף? אַון צָוְגַּעַשְׁלָאָסָן די טיר!

ער אַיז אָזְוִי פֿאַרְטִּיפֶּט אַין לְעַרְנָעָן!

— אַון אָפְּשָׂר לְעַרְנָט ער גַּרְנִינְט? אָפְּשָׂר זיצט דאָ דער

גַּנְבָּ אַון ווֹיל אָפְּגָּאָרָן צִיך מִיטָּן רְבָּנוּ שְׁלָעוֹלָם?

— ווֹאָלָף! רְוִופֶט ער אַים פֿלוֹצְלָונְגָּ

— ווֹאָס אַיז?

— גַּאֲרָנִינְט!

— בְּטָלָנוּ —

אַין אַמְּגָנָט שְׁפָעָט נָר.

— ווֹאָלָף!

— ווֹאָס אַיז?

— אַיך האָב אַקְנִיפִּיקְלָן!

— וואויל דירן

— ווילסט זען?

— ניינ!

— דארכּ מען ניטן!

אין א פֿאָר מינוט אַרוֹם

— וואלפֿן!

— וואס?

— דו לערנָכֶט, צי דו מאָכְט נָאָר אַזְוִי?

— וואס גִּיסְט עַס דֵּיךְ אָן?

— איך דאָרָךְ נִיטִיךְ צו וויסְן, בְּלָעָבָן, נִיטִיךְ!

— שטִיל, משׂוֹגָעָן!

אין נָאָר אָפֿאָר מִנוּכָּה!

— וואלפֿן!

— וואס איין?

— וויפֿיל בִּיסְטוֹ?

וואלפֿ סוחָר ווּרטָט בִּיאַי, מאָכְט צו די גְּמָרָא אָונְ גִּיט
אַרוֹיסְ פּוֹן בִּיתְהַמְּדָרֵשׁ: בָּעָרֶל חַנְחַצְיָעָס בְּלִיבְטָ אַלְיַין.

— צי האָב אֵיךְ גַּעֲרָעֶט מִיט וואַלפֿן? אָונְ וואָס האָב אֵיךְ
מִיט אַים אַזְוִינְס גַּעֲרָעֶט? וואָס אַיז עַר אַגְּנַטְלָאָפֿן? ווי בִּין אֵיךְ
אַרוֹיסְגַּעַגְּגָעָן? האָן? וואָס טוֹט בִּיאַי מִיר אָין האָנט דָּאָס קַנְּפִיקָל?
עַר וואַונְדָּעֶט זִיךְ שְׁטָאָרָק, אָונְ נָאָר מַעַרְבָּד בְּפָרֶט אָונְ עַר
דָּעָרָעָט, אָונְ עַר האָט זִיךְ דּוּרְכְּגַעַשְׁנִיטָן דִּי כָּלָעָוָע. עַר ווּרטָט
בִּיאַי.

— בָּעָרֶל בְּאָלְיַין! דַו אַלְיַין הַאָסְטָ צַעַשְׁנִיטָן דִּין כָּלָעָוָעָן!
דו הַאָסְטָ אַנְדָּעֶט כָּלָעָוָעָס? טְוִיבָּעָלָעָוָעָס? ווּעַט דִּיר ווּוִיט עַר
שְׁעַנְקָעָן אָפֿאָר שְׁטִיוֹלָן? זַי האָט ווּינִינִיק גַּעֲלִיּוֹת פָּאָר יָעָגָע שְׁטִיוֹלָן?
זַעַסְטוֹ, בְּטָלָן, זַעַסְטוֹ, משׂוֹגָעָן, זַעַסְטוֹ, עַס אַיז עַמְּץ אַין דִּיר אָונְ
נִיט דַו! זַעַסְטוֹ?

— לאַמִּיךְ נָאָר אַלְיַין זַעַן, ווי דַו זַעַס אַוִיס, חַמּוֹר, וואָס
לאָסְטָ זִיךְ דִּי שְׁטִיוֹלָן צַעַשְׁנִידָן! לאַמִּיךְ דֵּיךְ אַנְקָוָן, בְּטָלָן!
עַר לוּיפְטָ צָום פִּיר, כָּאָפְטָ דִּי שְׁמָאָמָעָ אַרְאָפָט פּוֹן קָאָפָט אַין
הַיְּבָט אָן רַיְּבָן אָונְ פּוֹזָן דָּאָס מַעַשָּׂן.

— איך זע דיך שווין אביסל, בטלהן, — וואָדט, וואָרט, איך
וועל דיך נאָך בעסער זען. איך וועל דיין גאנץ טרפה פרצוף זען
דיין חמור-קאָפּ!...

עד לאָזות זיך אַראָפּ אַוִיכּ דער קני אין ריבט מיטן גאנצן
פוח. עד בליבט דאָך פֿלוֹצְלוֹנְגּ שטיין.

— ווערד פֿוצְט דעם פֿיּוּר? ווערד? איך? איך האָפּ פֿוח? איך
האָפּ דען היינט געגעסן, נעכטן געגעסן? וואָס איז היינט? דינס-
טאָגּ! מאָנטאָגּ און דיבָּסטאָגּ האָפּ איך דאָך ניט קיין טאגּ
ווערד ריבט?!

עד האָט זיך צוֹרִיקּ צוֹגְעַכְאָפּט צוּ דער ארבעט.

— זאָלֶר דִּיבְּבָן ווערד עס וויל, איך, צי דער פֿוַיגֵּל, צי דִּי
טוּבּ, דער יְצָרָהָרָעּ, צי דער יְצָרָתָובּ, נאָךְ דיין בְּטָלְנִישׁ טרפה
פרצוף מו אַיךְ זען! באָלְדּוֹ, באָלְדּוֹ! און אַוִיכּ אַמְּאלָלּ!
עד פֿאַרְמָאָכּט די אַוִיגּן און ריבט וויטער אַוְויִיעַן מיט

פּוֹתּ, דער נאָך עפּנט עד די אַוִיגּן און דערזוּט זיך.

— כָּאּ, כָּאּ, כָּאּ! אַזְוֵי זע אַיךְ אַוִיכּ, אַמתּ, אַ רִינְגְּעַר מִתּוּ
זוּ נָעָמָן אַוִיכּ דער טְהָרָה בְּרָעָם, צוּ לִיגְנָן שְׁעַרְבְּלָאָךְ אַוִיכּ
די אַוִיגּן!

— זעסְטּ, טוּבְעַלְעַ, ווי אַיךְ זע אַוִיכּ! זעסְטּ! און אַזְוֵי זע
אַיךְ אַוִיכּ, ווען דוּ דער לאָגְנְגְטּ מיר אַלְעַזְמָלְאָן אַ שְׂטִיקָלּ בְּרוּיטָן...
אַ ניט, ווי ווֹאָלְטּ אַיךְ נאָךְ אַוִיסְגָּעָזְעַן? —

עד פֿאַרְטְּרָאָכּט זיך, און דער מאָגּט זיך וויטער.

— אַ מִתּוּ דָּאָס בֵּין אַיךְ, יָאּ, יָאּ! דָּאָס אַיז בָּרְלָהָטּ,
בָּרְלָהָטּ, בָּרְלָהָטּ! אַט דָּאָס! דָּאָס! און ווערד בֵּין
אַיךְ פָּאָרְדּ?

עד קוּקְטּ אַוִיפּן כִּיוּר און קוּקְטּ אַוִיכּ זיך.
דָּאָרְטּן וּטּ מעָן ניט די צְעִירִסְעַנְעַן כָּאַלְעָוּעָסּ! ווּאָגְדָּעָרְטּ
עד זיך און ווערט בִּיזּ.

— אַ מִכּה דִּירְ! — שְׁרִירִתּ עד פֿלוֹצְלוֹנְגּ אַוִיכּ — אַ מִכּה דִּירְ,
דוּ כִּיוּר-מְעַנְטְּשִׁין! דוּ דָּאָרְפּּסּ אַיךְ האָבּן צְעִירִסְעַנְעַן כָּאַלְעָוּעָסּ! אַזּ
אַיךְ האָבּ, דָּאָרְפּּסּ אַוִיכּ האָבּן!

עד האָט זיך אַראָפּגְּעַלְאָונְן מַעַר אַוִיכּ דער פֿאַרְלָאָגּעָ, אַנְגּ...

געשפֿאָרט דעם קאָפּ אויף דער ערְד און אַרְיִינְגָּעַשְׁטוֹפּ זַי פִּיש
אין פִּוּר.

— איך זע ניט, נאָר דו האָסֶט, דו האָסֶט צעריסענע כָּאָ
לעווּסֶן זעסֶט!... אַוְיפְּצָהּוּבָּן זיךְ אַיִם שְׂוִין שְׂוִועָר. עַס האָסֶט
זיךְ אַיִם גַּעֲדָאָכֶט, אָז דער מענטש אַיִם פִּוּר האָלֶט אַיִם צוֹ בֵּי
די פִּיס; ער האָסֶט זיךְ דָּאָר אַפְּגָעָרִיסֶן, אַוְיפְּגָעָהּוּבָּן זיךְ, אַ בִּיסֶּל
פָּאָרוֹאָנוֹנְדָּעָרט, אַ בִּיסֶּל דָּעָרְשָׁאָקָּן.

— פִּוּר-מענטש! בְּטָלְנוּ! האָסֶט ער זיךְ גַּעֲרִיצָט אַוְן פָּאָרט
מוֹרָא גַּעֲהָאָט צוֹ קוֹקָן אַיִן פִּוּר אַרְיִין. ער אַז צּוֹגְעַלְאָפָּן צּוֹמָ
אוּוּוּן, אַנְגָּעָנוּמָעָן אַיִם דִּי הענט קָאָלֶךְ אַוְן פָּאָרְשָׁמִירָט דעם פִּוּר.

— לָגֶג דָּאָרֶט אַיִן דער קָרְעָנָק, קוֹק נִיט אַרְיִיסֶן.
דער קאָפּ האָסֶט אַיִם אַנְגָּעָהּוּבָּן שְׁטָאָרָק ווַיִּי טָאָן אַוְן די
פִּיס האָבָּן אַיִם גַּעֲבָּרוֹאָכֶן, ער האָסֶט זיךְ ווַיִּטְעַר פָּאָרְטָאָכֶט.
לְאַמִּין נאָר עַפְּעָס דָּעָרְמָאָנָעָן...

— אַצְּינֶד מָטוֹט מִיר ווַיִּי דָּעָר קאָפּ... אָז דָּעָר רֹצֶחֶת שְׁלָאָגָט
טוּבְּעָלָעָן, מָטוֹט מִיר ווַיִּי דָּאָס הַאָרֶץ... עַס בְּרָעָכָן מִיר די פִּיס. אָז
אַיִךְ גַּיבְּ מִיר אֲקָנִיףְ אַיִן באָקָּה, פְּלָאָמָטָט מִיר די באָקָּה, ווַיַּלְלֵ אַיִךְ
הַאָסֶט אֲבָאָקָּה, אַיִךְ הַאָסֶט הענט אַוְן פִּיס, אַיִךְ הַאָסֶט אֲקָאָפּ מִיטָּ
אַהֲרֹן אַוְן הַאָסֶט אֲפָסֶר אֲנְשָׁמָה אַוְיךְ — אַלְצָן הַאָסֶט אַיִךְ, גַּאֲרָ
וֹאָס בֵּין אַיִךְ אַלְיִין? נִיט די באָקָּה, די פִּיס, נִיט דָּאָס הַאָרֶץ, נִיט
דָּעָר קאָפּ, נִיט די נְשָׁמָה, ווֹאָס דָּעָן? גַּאֲרַנִּיט...

— אַיִךְ זָאָל מִין קָעָנָעָן מַאֲבָד עַצְמָוְהָ לְדוּתָה זַיִן, אַוְן אַלְיִין
זַיִן ווֹאָס עָס ווּעָט זַיִן, ווֹאָס עָס ווּעָט בְּלִיְבָן, אָז עָס ווּעָט
אַוְועַקְפָּאָלָן דָּעָר קאָפּ, די הענט, די פִּיס, די באָקָּה, די צְעָרִיסְעָנָעָ
כָּאָלְעוּוּס... דָּעָמָאָלָט ווֹאָלָט אַיִךְ אָפְּשָׁר עַפְּעָס גַּעֲוָאָסֶט? צַי ווֹאָלָט
נִיט אֲיוֹשֶׁר גַּעֲוָעָן צוֹ פְּרוּבָּן...

— זַיִן זָאָל נָאָר הַיִּטְן! אָפְּשָׁר זָאָלָט אַיִךְ עַס בֵּי אַיִם
גַּעֲפְּרוֹבָּט.

פָּלָטִיטְשְׁנִינַעַן פֿוֹן דֵי שְׁוֹעֶרֶעֶה הַעֲבָרָעָאַוְשָׁע וְוַעֲדָתָעֶה,
וְעַלְבָּעֶ גַּעֲפִינַעַן וְיַן אַין דַעַט וְעַדְקָן.

שָׁאוּנִי הַכָּא (וְגַן אַינְדְּשָׁרֶשֶׁת)
חַקְרָן (אַ פָּרְשָׁעֶרֶת)
צָוֵם פְּיוּר (צָוֵם הַנְּטָבָאָסֶת)
חוּבֵי דָמֵי (חוּבֵי קָעֵן דָקֵן זִירֵן)
תוֹךְ פְּדֵי דָבָר (אַנְיָוִי רַיְדְּנָדִיךְ)
בָּעֵל עֲקָדָה (אַנְאָמָנָן פֿוֹן אַסְפָּדָה)
עַד סּוֹפֵן כָּל הַדָּרוֹת (בֵּין עַנְיָנָה פֿוֹן דֵיַהַיְה יַעֲלָתָה)
נְדָרִים (אַ נְגַזְעַן בְּוֹן אַנְדָרָה)
אַ לְשׁוֹן שְׁבָדוֹ חַכְמִים (אַ אַיְסְדִּיזְרָה וְאַסְפָּסָה דֵי גַעֲלָרָנְטָע וְאַסְפָּסָה
אַיְסְנָעָלָרָנוֹן)
מְאַבֵּד עַצְמָנוֹ לְדָעַת זִין (וְיַן אַ טְהָרָה אַסְפָּסָה)

לוילגערד עארלאג ט' א. קלעצקי

אלע וועדרק פון י. ל. פרץ

- I פאנד פאלאקסטייגראכע געשיקטען
- II די ציט
- III זראמען
- IV אָדָם וָוָה (אין ז. ציטל) --
- V חסידיש
- VI פֿאָרְ קְלִין אָן גְּרוּזַס
- VII סְקִינֵן אָן בִּילְדָעַר
- VIII אוֹפֶּטֶן אָן סְעַלְיַעַנְגַּעַן
- IX אָדָם אָן נֵז
- X פֿן שְׁטוֹבָן אָן נָאַט
 נְוִינְגַּן וְכָרוּזְנָה

אלע וועדרק א. ל. פרץ

- מַעֲרָי (בְּגָבָן)
- ה' שְׁלָמָה נֵזֶד
- זְרָאָמָעַן בְּאָנָד אַלְלָאַלְלָאַל
- דָּעַרְצִיְּלְוִינְגְּן, בְּאָנָד אַלְלָאַלְלָאַל
- אַ שְׁטָעַטֶל
- דָּאָס נֵיֶץ לְעַבְנָן

אַדְרָאַטְס

Wydawnictwo Wileńskie B. KLECKINA,
Wilna. Mało-Stefanśka 23.